

บทที่ 3

การตลาดของธุรกิจบริการรับเลี้ยงเด็ก

สภาพธุรกิจบริการอบรมเลี้ยงดูเด็กโดยทั่วไป

การบริการอบรมเลี้ยงดูเด็ก แม้ว่าจะมีมานานแล้วก็ตามในต่างประเทศ แต่สำหรับประเทศไทยแล้ว ยังนับเป็นธุรกิจที่ค่อนข้างใหม่ในประเทศไทยไม่นิยมใช้บริการมากนัก เพราะคนไทยชอบที่จะเลี้ยงดูบุตรหลานด้วยตนเอง ต่อมาความคิดและค่านิยมในเรื่องนี้ ได้เริ่มเปลี่ยนไปเนื่องจากเหตุผลหลายประการ เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจ และสังคม และการศึกษาของไทยที่มีระดับสูงขึ้น ตลอดจนรัฐบาลก็สนับสนุนให้เอกชน เป็นผู้จัดตั้งธุรกิจประเภทนี้ตามแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 - 2529)¹ เพื่อแบ่งเบาภาระหน้าที่ส่วนหนึ่งของรัฐบาลที่มีต่อประชาชน และเพื่อรัฐบาล จะได้มุ่งให้บริการและความช่วยเหลือแก่เด็กยากจนได้ทั่วถึงยิ่งขึ้น ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ตาม ชนบทและแหล่งเสื่อมโทรมที่มีภูมิข้อจำกัดทางด้านสถานะความเป็นอยู่อันเป็นเหตุที่ทำให้ พ่อแม่ของ เด็ก เหล่านั้น ไม่มีเวลาพอที่จะคำนึงถึงคุณภาพของบุตรหลานของตนที่จะเติบโต ค่อยไป ซึ่งแตกต่างกับคนในเมืองโดยเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานคร ประชากรส่วนใหญ่ มีฐานะดีและการศึกษาสูง จึงทำให้สามารถสรรหาสิ่งที่ดีอันเป็นประโยชน์ในชีวิตสำหรับ บุตรหลานของตนได้ดีกว่า ประกอบกับชีวิตในเมืองนั้นทุกคนจำเป็นต้องกระตือรือร้นทำงาน แข่งกับค่าครองชีพที่สูงขึ้นจึงทำให้ไม่มีเวลาที่จะดูแลบุตรหลานของตนได้อย่างเต็มที่ พ่อแม่ จึงนิยมใช้บริการรับเลี้ยงเด็กเพื่อการอบรมเลี้ยงดูบุตรแทนตนเอง ธุรกิจประเภทนี้จึงได้ ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากในเขตกรุงเทพมหานคร อย่างไรก็ตาม หากการพัฒนา ประเทศสามารถขยายความเจริญออกไปสู่ชนบทได้กว้างขวางขึ้น ธุรกิจประเภทนี้ ก็ จะได้รับความนิยมมากขึ้นด้วย

¹รายละเอียด ศึกษาเพิ่มเติมได้จากภาคผนวกส่วนที่ 2

1. ประเภทของการจัดบริการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

หน่วยงานที่จัดบริการเกี่ยวกับการเลี้ยงดูสำหรับเด็กก่อนวัยเรียนมีทั้งสิ้น 12 หน่วยงานหลักทั่วประเทศ¹ ที่ควบคุมและดำเนินงานเกี่ยวกับบริการสำหรับเด็กทั้งในส่วน of รัฐบาลและเอกชน สำหรับประเภทในการจัดบริการนั้น หากพิจารณาจากวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งแล้ว สามารถแยกประเภทการบริการได้ 2 ประเภทคือ

1.1 ประเภทที่มุ่งให้การศึกษาและการพัฒนาเด็ก เป็นหน่วยงานที่จัดการศึกษาในแง่การพัฒนา ทางด้านวิชาการ เพื่อเตรียมเด็กให้มีความพร้อมทางด้านวิชาการที่จะเข้าศึกษาต่อในภาคบังคับคือ ระบบประถมศึกษาปีที่ 1 หน่วยงานประเภทนี้ ได้แก่ โรงเรียนอนุบาลศึกษา

1.2 ประเภทที่มุ่งพัฒนาเด็กเล็กในด้านการส่งเสริมการอบรมเลี้ยงดู เพื่อให้เด็กมีความเจริญเติบโตทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ อีกประการหนึ่งก็เพื่อแบ่งเบาภาระหน้าที่ของพ่อแม่ ตัวอย่างเช่น โครงการพัฒนาเด็กเล็กของกรมพัฒนาชุมชน ศูนย์โภชนาการเด็กของกรมอนามัย ศูนย์รับเลี้ยงเด็กกลางวันของสำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร สถานีรับเลี้ยงและพัฒนาเด็กของกรมประชาสงเคราะห์ และสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชน

2. รูปแบบของธุรกิจบริการอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียน

ประเภทของการบริการอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียนในประเทศไทย ที่ดำเนินการโดยเอกชน จำแนกได้ 3 รูปแบบคือ

2.1 โรงเรียนอนุบาลศึกษา ทั้งประเภทที่จัดตั้งขึ้นเฉพาะ และประเภทที่จัดขึ้นเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนประถมศึกษา หรือโรงเรียนระดับอื่น ๆ ล้วนแต่เป็นลักษณะของการศึกษานอกระบบ และนอกการศึกษาภาคบังคับทั้งสิ้น เพราะตามแผนการศึกษาระยะยาว ฉบับที่ 5 แม้แต่ฉบับใด ๆ ก็ตามในอดีตไม่ใคร่จะมุ่งบังคับให้เด็กต้องเข้าเรียนชั้นอนุบาล อย่างไรก็ตาม รัฐมีนโยบายจัดขึ้นเพื่อเป็นตัวอย่างให้เอกชนทำตาม โดยต้องการสนับสนุนให้เอกชนเป็นผู้จัดการศึกษาในชั้นอนุบาลอย่างแท้จริง

¹รายละเอียด ศึกษาเพิ่มเติมได้จากภาคผนวกส่วนที่ 2

เพื่อช่วยในเรื่องของการเตรียมพร้อมทางวิชาการ ตลอดจนการปรับตัวของเด็กก่อนที่จะเข้าศึกษาตามเกณฑ์บังคับต่อไป เมื่อเป็นเช่นนี้จึงมีผู้จัดตั้งโรงเรียนอนุบาลขึ้นมากมายเพื่อสนองนโยบายของรัฐ ฉะนั้นในทางปฏิบัติ รูปแบบบริการประเภทนี้มีกลุ่มงานการสอนและเสริมทักษะความรู้เชิงวิชาการมากกว่าการเลี้ยงดู จึงเปิดรับเด็กในช่วงอายุ 3 ถึง 6 ปีเป็นส่วนใหญ่ เพราะเป็นช่วงอายุที่เด็กโศภที่จะช่วยเหลือตนเองและเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ได้บ้างพอสมควร การปรับตัวและการเรียนรู้ต่าง ๆ จึงง่ายขึ้น

การดำเนินการจัดตั้งรูปแบบโรงเรียนอนุบาลศึกษานั้น ผู้ประกอบการจะต้องขออนุมัติการจัดตั้งขึ้นตรงต่อสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนหรือ ส.ช. โดยทาง ส.ช. จะให้การช่วยเหลือแก่โรงเรียนอนุบาลในท่านต่าง ๆ ตลอดจนช่วยเหลือในด้านเงินเดือนครูอีกด้วย ซึ่งจะแบ่งเฉลี่ยตามความเหมาะสมในแต่ละแห่งตามงบประมาณซึ่งแบ่งจากส่วนหนึ่งของงบประมาณสำหรับเด็กระดับประถมศึกษา

2.2 สถานบริการรับเลี้ยงเด็ก รับเด็กอายุตั้งแต่แรกเกิดถึง 6 ปี วัตถุประสงค์เพื่อเลี้ยงเด็กแทนพ่อแม่ผู้ปกครองที่มีภาระกิจและความจำเป็นบางประการส่วนใหญ่เป็นเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 3 ปี ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการเลี้ยงดูเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด ไม่ว่าจะเป็นการรับประทานอาหาร การนอน การดูแลรักษาความสะอาด ตลอดจนการฝึกนิสัยต่าง ๆ จากที่เลี้ยงดูแล้ว

การจัดตั้งสถานรับเลี้ยงเด็ก จะต้องขออนุมัติดำเนินการตลอดจนจดทะเบียนจัดตั้งจากกรมประชาสงเคราะห์

2.3 รูปแบบผสม คือธุรกิจที่จัดตั้งทั้งโรงเรียนอนุบาลศึกษาและบริการรับเลี้ยงเด็กในแห่งเดียวกัน เหตุผลของการจัดแบบผสมก็เพื่อสนองความต้องการของพ่อแม่ที่มีบุตรอายุต่ำกว่า 3 ปี ซึ่งยังไม่สามารถเข้าเรียนในชั้นอนุบาลได้ โรงเรียนอนุบาลบางแห่งก็จะเพิ่มแผนกบริการรับเลี้ยงเด็กขึ้นอีกส่วนหนึ่ง เหตุผลอีกประการหนึ่งก็เพื่อรับเด็กที่โศภที่จะเข้าเรียนในชั้นอนุบาล สถานบริการรับเลี้ยงเด็กบางแห่งก็จะเปิดเป็นโรงเรียนอนุบาลขึ้นเพื่อรับเด็กเข้าเรียนต่อไป

การจัดแบบผสมนี้ ผู้ประกอบการจะต้องขออนุมัติจัดตั้งจากกรมประชาสงเคราะห์ ในส่วนของบริการรับเลี้ยงเด็ก และต้องขออนุมัติจากสำนักงานคณะกรรมการ

การศึกษาเอกชนสำหรับในส่วนที่เป็คเป็นโรงเรียนอนุบาล

3. การบริหารงานของสถานบริการวัยเลี้ยงเด็ก

การบริหารงานของสถานบริการวัยเลี้ยงเด็กมีดังนี้

3.1 การจัดตั้ง ก่อนจะเริ่มดำเนินการ ผู้ประกอบการในฐานะเจ้าของกิจการจะต้องแจ้งความจำนงและขออนุมัติจัดตั้งสถานวัยเลี้ยงเด็กจากกรมประชาสงเคราะห์เสียก่อน โดยทางกรมฯ ได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ประกอบการและกฎเกณฑ์ข้อบังคับในการจัดตั้งสถานวัยเลี้ยงเด็กไว้ในกฎกระทรวง ฉบับที่ 2 ลงวันที่ 27 พ.ย. 2515 หากพิจารณาเห็นสมควร ก็จะอนุมัติให้มีการจดทะเบียน จัดตั้งได้

3.2 การกำหนดลักษณะของบริการ ผู้ประกอบการจะต้องกำหนดไว้ให้เด่นชัด เช่น จะรับเด็กในช่วงอายุใด การบริการวัยฝากจะเป็นแบบประจำ ไป-กลับ หรือแบบผสม ควรที่จะระบุรายละเอียด เพราะสิ่งเหล่านี้มีผลต่อการกำหนดปัจจัยค่านอื่น ๆ เช่น บุคลากรและการจัดสถานที่ในเวลาต่อมา

3.3 การกำหนดบุคลากร ซึ่งหมายถึง ที่เลี้ยง ผู้ดูแล และครูผู้สอน ซึ่งจะต้องให้ใกล้ชิดกับจำนวนเด็กที่ตนรับฝาก เพื่อให้เกิคประสิทธิภาพและความปลอดภัยในการเลี้ยงดู สิ่งที่ควรคำนึงถึงมากที่สุดก็คือ บุคลากรทุกคนจะต้องทำงานด้วยใจรัก ต้องมีกิริยาสุภาพ อ่อนโยน เยือกเย็น อคทนและต้องเป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพดี เพราะเด็กในวัยนี้เรียนรู้ไครวคเร็วและชอบเลียนแบบซึ่งบุคลากรจะมีผลต่อการแสดงออกของเด็กในทางปฏิบัติควรให้มีการฝึกอบรมบุคลากรอย่างน้อยปีละ 2-3 ครั้ง หรืออย่างน้อยควรให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างบุคลากรด้วยกันเพื่อจะไคทราบถึงปัญหาที่เกิคขึ้นและหาทางแก้ไขโดยเร็ว

อัตราส่วนของจำนวนที่เลี้ยงผู้ดูแลหรือครูต่อจำนวนเด็ก แยกตามอายุเด็กจะเป็นดังนี้

อายุแรกเกิด - 1	ขวบ	อัตราผู้ดูแลเด็กต่อจำนวนเด็ก	ควรเป็น	1 : 2-4	
อายุ	1 - 2	ขวบ	อัตราผู้ดูแลเด็กต่อจำนวนเด็ก	ควรเป็น	1 : 3-5
อายุ	2 - 3	ขวบ	อัตราผู้ดูแลเด็กต่อจำนวนเด็ก	ควรเป็น	1 : 5-8
อายุ	3 - 4	ขวบ	อัตราผู้ดูแลเด็กหรือครูต่อจำนวนเด็ก	ควรเป็น	1 : 10-15
อายุ	4 - 6	ขวบ	อัตราผู้ดูแลเด็กหรือครูต่อจำนวนเด็ก	ควรเป็น	1 : 15-20

ในทางปฏิบัติอัตราส่วนนี้อาจตายตัวหรือแตกต่างกันบ้างโดยให้พิจารณาความเหมาะสมเป็นเกณฑ์

3.4 การกำหนดทำเลที่ตั้งและการจัดสถานที่ ธุรกิจประเภทนี้ ทำเลที่ตั้ง เป็นปัจจัยที่สำคัญข้อหนึ่ง ลักษณะของทำเลที่ดีและได้มาตรฐานมีดังนี้

ก. ใกล้ย่านชุมชน ใกล้บ้านพักอาศัยหรือสถานที่ทำงานของผู้ใช้บริการที่สามารถเดินทางไปมาสะดวก

ข. ที่ตั้งสถานประกอบการต้องถูกสุขลักษณะ บริเวณโดยรอบไม่มีน้ำขัง หรือสิ่งปฏิกูลซึ่งเป็นภัยอันตรายต่อสุขภาพเด็ก

ค. มีสนามหรือบริเวณ ตลอดจนเครื่องเล่นที่เพียงพอต่อจำนวนและความต้องการของเด็ก เพื่อเด็กจะได้เล่นออกกำลังกาย และฝึกทักษะของตนได้เหมาะสมตามวัย โดยมีที่เลี้ยงคอยให้ความดูแลอย่างใกล้ชิด

ง. บริเวณสถานประกอบการ ตลอดจนห้องเรียน ห้องนอน ห้องอาหาร ห้องน้ำและห้องส้วม ต้องกว้างขวางพอและสะอาด หมั่นตรวจและจัดเก็บวัสดุอุปกรณ์และสิ่งของต่าง ๆ ให้เข้าที่เรียบร้อย เพื่อป้องกันอันตรายต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น

จ. บริเวณที่ตั้งสถานประกอบการ จะต้องสว่าง อากาศถ่ายเทได้สะดวก ไม่ร้อนอบอ้าว มีหลังคา เพดาน ฝาผนัง ประตู หน้าต่างที่สามารถกันแดดลมและฝนได้ และตั้งอยู่ในบริเวณที่ปราศจากสิ่งรบกวนต่าง ๆ เช่น เสียงจากรถยนต์ สิ่งก่อสร้างหรือโรงงานอุตสาหกรรมที่มีฝุ่นและกลิ่นควันรบกวนทำลายสุขภาพเด็กตลอดเวลา

นอกจากในเรื่องของทำเลที่ตั้งแล้ว การจัดสถานที่ ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์จะต้องจัดตามระดับอายุของเด็กดังนี้

ก. ห้องนอน ต้องกว้างขวางพอ อากาศโปร่งถ่ายเทได้สะดวก อุณหภูมิที่เหมาะสมซึ่งเด็กจะอยู่ได้อย่างสบายคือประมาณ 68 องศา ถึง 72 องศาฟาเรนไฮด์ ที่นอนไม่ควรแข็งเกินไป หากเป็นพื้นไม้ก็ควรมีเบาะปูให้อีกชั้นหนึ่ง ควรให้เด็กได้นอนอย่างน้อยประมาณ 3 ชั่วโมง เพื่อให้เด็กได้พักผ่อนอย่างเพียงพอ สำหรับเด็กอ่อนควรเอาใจใส่เป็นพิเศษ โดยเฉพาะในเรื่องของความเจ็บและความสะอาด

ข. ห้องอาหาร ควรเป็นโต๊ะสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาดยาว สูงประมาณ 15-22 นิ้ว ส่วนเก้าอี้ควรทำเป็นแบบยาวตลอด ขนาดไปกับความยาวของโต๊ะ เพราะสามารถให้เด็กนั่งได้มากเป็นการประหยัดเนื้อที่และเพื่อความสะดวกในการรับประทานอาหารและง่ายต่อการดูแลเด็กของที่เลี้ยง

ค. ห้องเรียนและเสริมทักษะ ควรเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า สะอาด ขนาด 5 คูณ 7 เมตร หรือ 7 คูณ 9 เมตร กรณีเด็กอายุ 2-3 ปี ใช้พื้นที่ในห้องประมาณ 1.75 ตารางเมตรต่อคน สำหรับเด็กอายุ 3-4 ปี ใช้พื้นที่ห้องประมาณ 2 ตารางเมตรต่อคน ทั้งนี้ห้องสามารถกักแปลงเป็นห้องนอนได้ด้วย กรณีไม่มีห้องนอนแยกต่างหาก เพราะเด็กวัยนี้ยังไม่ถึงวัยเรียนจึงไม่จำเป็นต้องมีห้องเรียนโดยเฉพาะจึงใช้ห้องเรียนเป็นห้องนอนได้ ทั้งนี้ห้องนี้ควรสูงจากพื้นประมาณ 3-3.5 เมตร

ง. ห้องน้ำ ห้องส้วม ควรมีอ่างล้างมือตลอดจนกระจกาะและผ้าเช็ดมือเตรียมไว้ ห้องนี้ควรมีเพียงพอกับจำนวนเด็กประมาณ 1 ห้องต่อเด็ก 10-15 คน ห้องส้วมควรสูงจากพื้นประมาณ 10-13 นิ้ว ห้องน้ำควรอยู่ใกล้ห้องเรียนและห้องเล่นเพื่อความสะดวกของเด็ก

จ. คุุ่และชั้นเก็บสิ่งของ เป็นสิ่งที่ช่วยฝึกความรับผิดชอบของเด็กในการเก็บสิ่งของที่เด็กเล่นแล้วให้เข้าที่เป็นระเบียบ คุุ่และชั้นเก็บสิ่งของอาจออกแบบเป็นหลายลักษณะที่สามารถอำนวยความสะดวกในการใช้แก่เด็ก คุุ่แต่ละชั้นอาจลึกประมาณ 10-15 นิ้ว กว้าง 10-12 นิ้ว สูง 35 นิ้ว มีตะขอสำหรับแขวนสิ่งของ ย่าม หรือเสื้อผ้า อาจมีชั้นที่เก็บรองเท้าที่สูงจากพื้นประมาณ 10 นิ้ว ชั้นหรือคุุ่ที่ใช้ควรจะสามารถย้ายได้สะดวกเมื่อต้องการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของห้อง ส่วนของเล่นที่มีขนาดใหญ่ควรมีใช้เก็บโดยเฉพาะ

จ. บริเวณหรือสนามเด็กเล่น ควรมีอุปกรณ์การเล่นอย่างเพียงพอเพื่อเป็นการให้ประสบการณ์ที่สมบูรณ์กับเด็ก พื้นที่เล่นกลางแจ้งสำหรับเด็ก 1 คน ควรใช้ประมาณ 75-100 ตารางฟุต บริเวณที่เป็นสนามเล่นควรปรับพื้นที่ให้เรียบเพื่อสะดวกในการรักษาความสะอาด นอกจากนี้ควรจัดให้มีกิจกรรมการเล่นหลายๆอย่าง เช่น การปีนป่าย จักรของเล่นประเภทมีล้อ ประเภทชิงช้า กระจกานลื่น และม้าหมุน เป็นต้น พวกเครื่องเล่นสนาม เช่น กะบะทรายสำหรับเด็กเล่น

ข. โຕ้ะ เก้าอี้ ควรมีขนาดดังนี้

เด็กอายุ 2-3 ปี	โຕ้ะควรกว้าง	30 ซม.	ยาว 42 ซม.	สูง 33 ซม.
	เก้าอี้ควรสูง	20 ซม.	และพนักปรับได้	
เด็กอายุ 3-4 ปี	โຕ้ะควรกว้าง	35 ซม.	ยาว 48 ซม.	สูง 38 ซม.
	เก้าอี้ควรสูง	23 ซม.	และพนักปรับได้	

ในกรณีที่มีเตียงพยาบาล ควรมีขนาด 75 คูณ 135 ซม. สำหรับเด็กอายุ 2-3 ปี และขนาด 80 คูณ 140 ซม. สำหรับเด็กอายุ 3-4 ปี หรือจะใช้ขนาดเกือบคือ 85 คูณ 145 ซม.

ข. วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ควรจัดประเภทและแยกเก็บไว้ไม่ให้ปะปนกัน เช่น อุปกรณ์ทางด้านศิลปะ โຕ้ะแก่ กระจกาวาดเขียน สีฝุ่น สีเทียน กิณน้ำมัน แปรง พู่กัน กรรไกร อุปกรณ์งานไม้ เช่น ไม้วัด รางวัด ลูกคึง เครื่องเขียนต่าง ๆ เช่น กระจกาว กิณสอด ยางลบ ไม้บรรทัด เครื่องดนตรี เช่น กลอง ไม้เคาะจังหวะ ฉิ่ง ฉับ วิหตุ แผ่นเสียง และเครื่องเล่น ตลอดจนของเล่นประเภทต่าง ๆ เช่น ตุ๊กตา ภาพคอ หุ่น เป็นต้น ควรมีเนื้อที่พิเศษสำหรับการเก็บและเพื่อความสะดวกในการหยิบใช้ และป้องกันการหลงลืมหรือของขาดหาย

3.5 การจัดการในค่าน้ำค่าใช้จ่ายดำเนินงาน มีดังนี้

ก. ค่าจ้างพี่เลี้ยงและครู คุณวุฒิของพี่เลี้ยงไม่จำเป็น แต่คุณวุฒิของครูจะอยู่ในช่วงการศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น ถึง ปกศ.สูง อัตรารายเดือนจึงขึ้นอยู่กับคุณวุฒิและประสบการณ์ความชำนาญในงาน และลักษณะงานที่ได้มอบหมาย

ข. ค่าอาหารและเครื่องค้ำสำหรับเด็ก อาหารหลัก 1 มื้อ

ในเวลากลางวัน ซึ่งจะประกอบด้วยอาหารและขนมหวาน ผลไม้ น้ำหวาน เป็นอาหารว่างอีก 1-2 มื้อก็ได้ ปกติผู้ประกอบการจะทำอาหารเอง และอาหารนี้อาจจะรวมอยู่ในค่าบริการ หรืออาจจะแยกออกมาก็ได้

ค. ค่าเครื่องเล่นสำหรับเด็ก เช่น เกมส์ เครื่องดนตรี และเครื่องเสริมทักษะอื่น ๆ

ง. ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เช่น ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า ค่าโทรศัพท์ ค่าใช้จ่ายด้านสุขภัณฑ์ ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด ค่าเสื่อมและค่าซ่อมแซมรักษา ควรจัดงบประมาณไว้เฉพาะ ไม่ควรปะปนกันเพื่อจะไต่ถามถึงค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นได้เด่นชัด

ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เหล่านี้ถือว่าเป็นค่าใช้จ่ายที่จำเป็นสำหรับการจัดตั้งสถานประกอบการรับเลี้ยงเด็ก โดยเฉพาะแล้วเด็กคนหนึ่งจะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูประมาณ 1,600 บาท-1,700 บาทในปี 2521 ถ้าสามารถคำนวณค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูเด็กได้ ก็จะสามารถกำหนดการจัดการจัดการด้านค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ได้ถูกต้องยิ่งขึ้น

ลักษณะการจัดบริการอบรมเลี้ยงดูเด็กในเขตกรุงเทพมหานคร

จากการที่ไต่ถามถึงการจัดการของสถานบริการอบรมเลี้ยงดูเด็กโดยทั่วไปในประเทศไทยแล้ว ต่อไปนี้จะไต่ถามถึงการจัดการในสถาน การบริการอบรมเลี้ยงดูเด็กในเขตกรุงเทพมหานคร โดยมีรูปแบบของการจัดตั้งดังนี้

1. จัดตั้งในรูปของโรงเรียนอนุบาลศึกษา ปกติจะรับเด็กอายุระหว่าง 3-6 ปีและจะสังกัดกับหน่วยงานที่สำคัญ 3 หน่วยงานคือ

ก. สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย โรงเรียนอนุบาลที่สังกัดในหน่วยงานนี้มีอยู่ 3 แห่ง ได้แก่ สาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สาธิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และสาธิตศรีนครินทร์วิโรฒประสานมิตร

ข. สังกัดวิทยาลัยครู โรงเรียนอนุบาลที่สังกัดในหน่วยงานนี้มีอยู่

¹สถิติค่าใช้จ่ายโดยประมาณ จากการสำรวจของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ศึกษาได้จากภาคผนวก ส่วนที่ 2

5 แห่ง ได้แก่ วิทยาลัยครูสวนสุนันทา วิทยาลัยครูพระนคร วิทยาลัยสวนดุสิต วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จ และวิทยาลัยครูเพชรบุรีดิวงค์

ค. สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน คือ โรงเรียนอนุบาลที่จัดขึ้นโดยเอกชน จากการสำรวจในปี พ.ศ. 2525 มีจำนวนทั้งสิ้น 853 แห่ง

2. จัดตั้งเป็นศูนย์เด็กก่อนวัยเรียน หน่วยงานที่สำคัญที่จัดดำเนินการไว้ ได้แก่

ก. สภาสตรีแห่งชาติ ได้เปิดดำเนินการ 4 แห่ง ได้แก่ วัดท้าวติง-ษาราม (เขตบางยี่ขัน) วัดเทพากร (เขตบางพลัด) วัดช่องลม (เขตยานนาวา) และทำร่วมกับกรมพัฒนาชุมชนคือ ศูนย์เด็กชุมชนประชาชน

ข. กรมการศาสนา รับผิดชอบเลี้ยงเด็กก่อนเข้าเรียนประถมศึกษา โดยใช้บริเวณวัดเป็นที่ตั้งของโครงการ มีอยู่ 4 แห่ง ได้แก่ วัดชนะสงคราม วัดพุทธมามลาราชวรวิหาร วัดศิริพงษ์ธรรมนิมิต และที่วัดไตรรัตนาราม

ค. ศูนย์เด็กก่อนวัยเรียนของสำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร เปิดบริการแล้ว จำนวน 14 ศูนย์

3. จัดตั้งเป็นสถานบริการรับเลี้ยงเด็ก มีอยู่ 2 ลักษณะคือ

ก. สถานสงเคราะห์เด็ก ที่จัดบริการโดยองค์การ สมาคม และมูลนิธิต่าง ๆ ได้แก่ บ้านคำพลอย บ้านเด็กทานตะวัน พิริยานุเคราะห์ และ Y.W.C.A. เป็นต้น

ข. สถานบริการรับเลี้ยงเด็ก ที่จัดโดยเอกชนตามที่จดทะเบียนแล้ว มี 346 แห่ง ในเขตกรุงเทพมหานคร และในการวิจัยครั้งนี้จะศึกษาแค่ในส่วนนี้โดยเฉพาะ

การตลาดของสถานบริการรับเลี้ยงเด็กในเขตกรุงเทพมหานคร

สถานบริการรับเลี้ยงเด็กเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร พิจารณาถึงสภาพทางการตลาดมีสิ่งที่น่าสนใจดังนี้

1. ลักษณะ ประเภท และขนาดจำนวนของการอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร

สำหรับในเขตกรุงเทพมหานคร การอบรมเลี้ยงดูเด็กมีหลายรูปแบบ รวมทั้งสิ้น 1,242 แห่งดังนี้

1.1 ส่วนที่เป็นโรงเรียนอนุบาลเอกชนที่ขึ้นตรงต่อสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (ส.ช.) มี 853 โรงเรียน¹ คิดเป็นร้อยละ 68.68 ของส่วนแบ่งตลาดทั้งหมด

1.2 ส่วนที่เป็นสถานสงเคราะห์เด็ก ที่ขึ้นตรงต่อกรมประชาสงเคราะห์ มี 6 แห่ง¹ คิดเป็นร้อยละ 0.48

1.3 ศูนย์เด็กก่อนวัยเรียน ของสำนักงานอนามัยกรุงเทพมหานคร มี 14 แห่ง² คิดเป็นร้อยละ 1.13

1.4 สถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนรวมทั้งของสภาสตรีแห่งชาติอีก 4 แห่ง รวม 350 แห่งคิดเป็นร้อยละ 28.18

1.5 สถานรับเลี้ยงและพัฒนาเด็กของกรมประชาสงเคราะห์ 5 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 0.40

1.6 วิทยาลัยครูต่าง ๆ มี 5 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 0.40

1.7 กรมการศาสนามี 4 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 0.32

1.8 ทบวงมหาวิทยาลัยมี 3 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 0.24

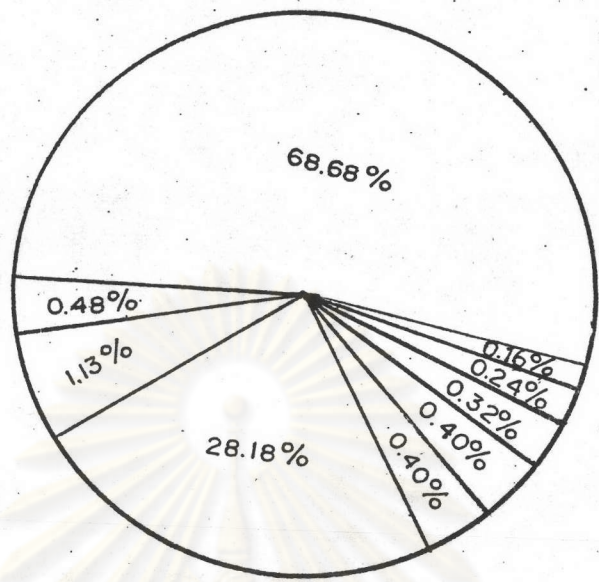
¹ คณะกรรมการการศึกษาเอกชน ฝ่ายสำรวจและประเมินผลข้อมูล จำนวนนักเรียน ห้องเรียน โรงเรียน และจำนวนครู ปี พ.ศ. 2525 แผนที่ 1.

² กรมประชาสงเคราะห์ ตารางรายชื่อสถานสงเคราะห์เด็กและสถานรับเลี้ยงเด็กระหว่างปี พ.ศ. 2516-2525 ในเขตกรุงเทพมหานคร

³ สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร เอกสารรายชื่อศูนย์เด็กก่อนวัยเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2524.

1.9 อื่น ๆ มี 2 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 0.16

แสดงกราฟไค้ดังนี้

2. ประเภทของบริการ ลักษณะเป็นบริการที่มุ่งเน้นทางด้านการอบรมเลี้ยงดูและเสริมทักษะบางความวัยที่เหมาะสม เด็กที่รับฝากมักมีอายุอยู่ในช่วงแรกเกิดถึง 3 ปี หรือมากกว่านี้ แต่มักจะไม่เกินเกณฑ์บังคับการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 คืออายุ 6 ปี การบริการรับฝากแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

2.1 ฝากประจำ มีประมาณร้อยละ 10 ของจำนวนสถานประกอบการทั้งหมดที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นอัตราส่วนที่น้อยมาก สาเหตุเพราะการรับฝากประจำนั้นต้องมีความรับผิดชอบสูงมาก กฎเกณฑ์ข้อบังคับต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องอาหาร อาคารสถานที่ บุคลากร ตลอดจนการรักษาพยาบาล ต้องเป็นไปตามระเบียบที่ทางราชการกำหนดโดยเคร่งครัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการเลี้ยงดู จะต้องให้ความสนใจและเอาใจใส่เด็กอย่างใกล้ชิดตลอดเวลา เนื่องจากเด็กที่ฝากประจำส่วนใหญ่มีอายุต่ำกว่า 3 ปี ซึ่งยังช่วยเหลือตนเองไม่ได้ การเลี้ยงดูย่อมลำบากกว่าเด็กโต จึงไม่ค่อยมีผู้รับฝากเด็กประจำมากนัก อีกประการหนึ่งพ่อแม่ส่วนใหญ่ยังไม่นิยมการฝากในแบบนี้ นอกจากจำเป็นจริง ๆ จึงจะนำไปฝาก

2.2 ฝากเข้าไป-เย็นกลับ มีประมาณร้อยละ 90 ของจำนวนสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนในกรุงเทพมหานคร การฝากแบบนี้มีผู้นิยมมากกว่าแบบประจำ เพราะสะดวกทั้งผู้รับฝากและผู้นำเด็กมาฝาก ค่าบริการก็ถูกกว่าแบบแรก จึงเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้มีผู้นิยมมากกว่าการฝากแบบประจำ

จากกราฟแสดงการแบ่งประเภทของลักษณะการอบรมเลี้ยงดูเด็กในเขตกรุงเทพมหานครแล้ว จะเห็นได้ว่าสถานรับเลี้ยงเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครมีส่วนของตลาดมาก เป็นอันดับสองรองจากการจัดแบบโรงเรียนอนุบาล เหตุผลเพราะรัฐบาลสนับสนุนให้เอกชนดำเนินการศึกษามากกว่าที่จะเข้ามาดำเนินการเอง นอกจากนี้มีความจำเป็นเท่านั้นที่จะเข้ามาเพื่อช่วยเหลือในกลุ่มของผู้มีรายได้น้อย เพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระการเลี้ยงดูของผู้ปกครองกลุ่มนี้ ดังเช่นที่สำนักอนามัยของกรุงเทพมหานครได้จัดเป็นศูนย์เด็กก่อนวัยเรียน หรือโดยที่มูลนิธิสมาคมได้จัดเป็นสถานสงเคราะห์เด็กเป็นต้น ซึ่งนับว่าเป็นจำนวนน้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับสถานรับเลี้ยงเด็กและโรงเรียนอนุบาลเอกชน วัตถุประสงค์ก็มีความแตกต่างกันด้วย ดังนั้นหากพิจารณาถึงเรื่องการแข่งขันของสถานรับเลี้ยงเด็กโดยตรงแล้วจะเห็นว่าสถานบริการที่จัดโดยหน่วยงานของรัฐบาลและมูลนิธิหรือสมาคมต่าง ๆ หากใช้คู่แข่งที่แท้จริงไม่เพราะเป็นสถานบริการที่ไม่หวังผลกำไร ฉะนั้นคู่แข่งที่แท้จริงก็คือโรงเรียนอนุบาลและสถานรับเลี้ยงเด็กด้วยกันเอง และผู้ประกอบการในแต่ละแห่งสามารถเพิ่มขนาดตลาดของตนได้หากสามารถชักชวนให้ผู้บริโภคในรูปแบบอื่นมาใช้บริการของตน

3. กลุ่มผู้บริโภค แยกพิจารณาได้ 2 กลุ่มคือ

3.1 ผู้ใช้บริการ หมายถึง พ่อแม่หรือผู้ปกครองเด็กที่มีอายุระหว่าง 18-55 ปี ในทุกระดับรายได้ อาชีพ และการศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร จากการสำรวจปรากฏว่าส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีระดับการศึกษานานกลาง และสูง แม้จะไม่เห็นชัดเจนมากนัก

3.2 ผู้ใช้บริการ หมายถึง เด็กที่มีอายุตั้งแต่แรกเกิด ถึง 6 ปี ในเขตกรุงเทพมหานครทั้งหมด สำหรับปี 2525 คิดเป็นเด็กชาย 499,600 คน และเด็กหญิง 478,000 คน โดยประมาณ

4. การกำหนดเวลา แบ่งออกเป็น 2 กรณีคือ

4.1 กรณีที่เป็นธุรกิจไม่หวังผลกำไร เช่น ศูนย์เด็กของสำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร หรือสถานสงเคราะห์ที่จัดตั้งโดยองค์กร สมาคมและมูลนิธิต่าง ๆ ไม่มีการเก็บค่าบริการแต่อย่างใด เพียงแต่ให้บุคคลหรือช่วยเหลือในค่านอาหารและนม ซึ่งคิดเฉลี่ยเพียงวันละ 1 บาท หรือบางแห่งอาจจะคิดไม่เกิน 5 บาท

4.2 กรณีที่เป็นธุรกิจเอกชนเพื่อเป็นการค้า ค่าบริการที่เรียกเก็บขึ้นอยู่กับประเภทของการให้บริการ ดังนี้

ก. ฝากประจำ อัตราค่าเลี้ยงดูประมาณต่ำกว่า 800 บาท เล็กน้อย จนถึง 2,000 บาทต่อเดือน

ข. ฝากแบบไป-กลับ อัตราค่าเลี้ยงดูประมาณ 100-900 บาท ต่อเดือน

นอกจากนี้อัตราค่าบริการดังกล่าวข้างต้น ยังขึ้นอยู่กับประเภทของบริการที่ใช้ เช่น ฝากประจำค่าบริการจะมากกว่าฝากไป-กลับ หรือชนิดของบริการที่ได้รับ เช่น รวมค่านม ค่าอาหาร ค่ารถรับส่ง ผ้าอ้อม และเครื่องแต่งตัว เก้าอี้รถเข็นเครื่องเขียนและหนังสือ หรือสภาพสถานที่ตั้ง ขนาดของธุรกิจ ความน่าเชื่อถือของผู้ประกอบการ เหล่านี้มีผลต่อค่าบริการทั้งสิ้น

5. ที่ตั้งของสถานประกอบการ แบ่งออกเป็น 19 เขต ดังนี้

เขต	จำนวนสถานประกอบการ	อัตราร้อยละ
1. เขตพระโขนง	70	20.232
2. เขตยานนาวา	51	14.739
3. เขตพญาไท	42	12.139
4. เขตธนบุรี	34	9.827
5. เขตบางเขน	20	5.780
6. เขตบางกอกน้อย	19	5.491

เขต	จำนวนสถานประกอบการ	อัตราร้อยละ
7. เขตบางกะปิ	16	4.624
8. เขตดุสิต	16	4.624
9. เขตคลองสาน	15	4.335
10. เขตบางรัก	12	3.469
11. เขตห้วยขวาง	9	2.601
12. เขตปทุมวัน	7	2.023
13. เขตป้อมปราบ	7	2.023
14. เขตบางกอกใหญ่	6	1.735
15. เขตพระนคร	5	1.445
16. เขตราษฎร์บูรณะ	5	1.445
17. เขตภาษีเจริญ	5	1.445
18. เขตบางขุนเทียน	4	1.156
19. เขตสัมพันธวงศ์	3	0.867
รวม	346	100

ที่มา : กรมประชาสัมพันธ์

6. การส่งเสริมการจัดจำหน่าย ธุรกิจประเภทการบริการวัยเลี้ยงเด็ก เอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร ยังมีการใช้วิธีการส่งเสริมการจัดจำหน่ายน้อยมาก โดยส่วนใหญ่จะใช้วิธีการประชาสัมพันธ์ (Public Relation) มากกว่าแบบอื่น ๆ และใช้ชื่อเสียงของกิจการซึ่งจะโตมา ก็ต่อเมื่อได้เปิดกิจการมาเป็นเวลานานพอสมควร จนทำให้เป็นที่เชื่อถือและยอมรับกันและอีกวิธีหนึ่งก็คือการบอกกล่าวกันต่อ ๆ ไปพร้อมทั้งทำการติดป้ายโฆษณาซึ่งเป็นวิธีที่มีอัตราส่วนในการใช้มากที่สุด นอกจากนี้ก็มีการ

แจกเอกสาร ข่าวสารของสถานประกอบการ ตลอดจนการโฆษณาทางหน้าหนังสือพิมพ์
แต่ก็ยังไม่แพร่หลายนิยมเท่าที่ควร

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย